Liegen dat het gedrukt staat

11-10-2011 09:50

Je wilt het niet

Het uiterlijk van de ePub is afhankelijk van de eReader waar ze op bekeken wordt. Alles wat buiten de meest gangbare vorm gevraagd en bedacht wordt, is gevaarlijk terrein. "We willen graag een gekleurd vlakje achter de citaten, kan dat?" "Kun je hier een speciaal font gebruiken?" Het antwoord luidt regelmatig: "Ja, het kan, maar je wilt het niet." Hoe de opmaak er uiteindelijk uitziet is namelijk readerafhankelijk. Als de wensen veel verder gaan dan een font met of zonder schreef hebben we de vorm niet meer in de hand. Met dat antwoord zijn de meeste vragers tevreden, ze snappen het best. Sterker nog, vaak is het goed als we gewoon antwoorden: "Nee, dat kan niet."

Alles kan

Bij de drukklare pdf is het natuurlijk een ander verhaal. Deze leidt tot een boek, en een boek hebben we allemaal wel eens gezien. Wat de opmaak betreft? The sky is the limit. Natuurlijk, als het goed is, is de opmaak gebaseerd op een vast stramien, maar daar kun je met hetzelfde gemak weer van afwijken. "Dat stukje tekst mag naar de volgende pagina, hier wil ik een witregel, kan die tabel niet wat kleuriger?" Natuurlijk kan dat. Misschien protesteert het vormgevershart, maar de doorsnee dtp'er vindt vaak wel een acceptabele praktische oplossing voor de wensen van de klant.

GedraagJeAlsKop

Bij geautomatiseerd opmaken vanuit een XML-bron gaat er een heel ander mechanisme werken. Niet de vorm is leidend, maar de structuur. Voor de ePub snappen we dat wel. Maar hetzelfde geldt als het eindresultaat een boek is. Nu is die XML-structuur voor een boek natuurlijk zo rijk te maken dat elke mogelijke uitspatting van vorm gecodeerd kan worden: "Voor deze opsomming moet geen witregel, voor deze wel." Attribuut WitVoor? "Dit is een alinea met een vette bullet ervoor, min of meer bedoeld als kopje. Hij moet wel altijd op een nieuwe pagina beginnen." Goed, dan geven we de alinea een attribuut mee, GedraagJeAlsKopEnBeginOpNieuwePagina. Met andere woorden, ook bij geautomatiseerd opmaken kun je kiezen voor: u vraagt, wij draaien.

Denken in structuur
Dit is natuurlijk niet de bedoeling van gestructureerde tekst. Want waarom moet deze alinea altijd boven aan een nieuwe pagina staan? Blijkbaar begint er inhoudelijk iets nieuws. Dan kunnen we er beter een kop van een hoger niveau van maken, of misschien wel een nieuw hoofdstuk beginnen. Wordt met die cursieve alinea ook niet gewoon een kopje bedoeld? De auteur of redacteur moet de vorm loslaten en denken in structuur. En dat zit er meestal nog niet ingebakken.

Geen uitzondering
Omdat we vanuit dezelfde XML-bron zowel een ePub als een pdf maken wordt het verschil in denken duidelijk. Voor de ePub is er meestal nog geen eerder vergelijkingsmateriaal. "Dat kan niet" wordt zonder morren geaccepteerd. Het gedrukte boek is vaak een herschreven versie van een eerdere traditioneel gezette uitgave. En moet daar ook op lijken. "Hoezo, dat kan niet, vorig jaar kon het wel." En toch kan het niet. Of eigenlijk kan het wel, als we er een uitzondering voor inbouwen. Maar dat wil je niet, je wilt structuur, geen uitzondering.

Geautomatiseerd opmaken is zoeken naar de structuur achter de uitzondering. Zoeken naar de algemene regel. En, net als bij de ePub, regelmatig liegen: "Nee, dat kan niet." Een leugentje om bestwil?

David Huijzer